

การศึกษาการมีส่วนร่วมของครอบครัวและชุมชนระดับการศึกษาปฐมวัย ในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กจังหวัดเลย*

A STUDY ON FAMILY AND COMMUNITY INVOLVEMENT IN EARLY CHILDHOOD EDUCATION IN CHILD DEVELOPMENT CENTERS IN LOEI PROVINCE

ธนาพูน วงศ์ษา¹, ปวีณา เทียงพรหม² และ วราภรณ์ อาจคำไพ³

Thanapoon Wongsas¹, Paweena Thiangprom² and Waraporn Ardkhamphai³

¹⁻³สาขาวิชาการศึกษาศาสตร์ คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย

¹⁻³Early Childhood Education of education Loei Rajabhat University, Thailand

Corresponding Author's Email: Thanapoon_1@hotmail.com

บทคัดย่อ

การศึกษานี้มีวัตถุประสงค์ 1. เพื่อศึกษารูปแบบและบทบาทของการมีส่วนร่วมของครอบครัวและชุมชนในกระบวนการพัฒนาเด็กปฐมวัยในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก 2. เพื่อวิเคราะห์ผลกระทบของการมีส่วนร่วมของครอบครัวและชุมชนต่อการพัฒนาและการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัย 3. เพื่อเสนอแนวทางในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของครอบครัวและชุมชนในกระบวนการพัฒนาเด็กปฐมวัยผ่านกลไกและนโยบายที่ยั่งยืน การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ประชากรเป็นผู้ปกครอง ครู บุคลากรในชุมชน กลุ่มตัวอย่างจำนวน 10 คน ได้มาโดยการเลือกแบบเจาะจง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยประกอบด้วย การสัมภาษณ์เชิงลึก การสังเกตการณ์ และการสัมภาษณ์กลุ่มย่อย การเก็บรวบรวมข้อมูลดำเนินการในพื้นที่ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กจังหวัดเลย และวิเคราะห์ข้อมูลเชิงเนื้อหา (Content Analysis) โดยมุ่งเน้นการค้นหาคำว่าที่เชื่อมโยงกับพัฒนาการของเด็กปฐมวัยและรูปแบบการมีส่วนร่วมในบริบทชุมชน

* Received 13 November 2024; Revised 21 November 2024; Accepted 24 December 2024

ผลการวิจัยพบว่า 1. รูปแบบและบทบาทของการมีส่วนร่วมของครอบครัวและชุมชน มีความหลากหลาย เช่น การเข้าร่วมกิจกรรมในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก และชุมชนมีการสนับสนุนการเรียนรู้ทั้งที่บ้าน รวมถึงการจัดหาทรัพยากรต่าง ๆ ให้แก่ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กโดยการมีส่วนร่วมของคนในชุมชน ซึ่งช่วยเสริมสร้างความสัมพันธ์ระหว่างศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ครอบครัว และชุมชนได้เป็นอย่างดี 2. ผลกระทบต่อการพัฒนาและการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัย พบว่าการมีส่วนร่วมดังกล่าวส่งผลให้เด็กมีพัฒนาการทางด้าน ร่างกาย อารมณ์สังคมและสติปัญญาดีขึ้น เช่น การสร้างทักษะการสื่อสาร การสร้างความมั่นคงทางจิตใจ และความสัมพันธ์เชิงบวกกับเพื่อน ครูและบุคคลในชุมชน 3. แนวทางในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของครอบครัวและชุมชน ควรมุ่งเน้นไปที่การสร้างเครือข่ายการทำงานร่วมกันระหว่างศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ครอบครัว และชุมชน โดยการจัดกิจกรรมที่ส่งเสริมความเข้าใจถึงบทบาทของผู้ปกครอง การฝึกอบรมเกี่ยวกับการพัฒนาเด็กปฐมวัย และการสนับสนุนนโยบายที่กระตุ้นการมีส่วนร่วมให้กับทุกคนที่มีส่วนเกี่ยวข้องมีส่วนร่วมในชุมชนและในระดับท้องถิ่น ข้อค้นพบจากการศึกษานี้ชี้ให้เห็นถึงความสำคัญของการมีส่วนร่วมในฐานะปัจจัยสำคัญในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของเด็กปฐมวัย การสร้างกลไกและนโยบายที่ยั่งยืนในระดับชุมชนสิ่งนี้จึงเป็นสิ่งจำเป็นและเป็นสิ่งสำคัญในการส่งเสริมความร่วมมือในระยะยาว ทั้งนี้ การมีส่วนร่วมของครอบครัวและชุมชนไม่เพียงส่งผลดีต่อเด็ก แต่ยังช่วยสร้างความสัมพันธ์ที่ดีและยั่งยืนระหว่างครอบครัว ผู้ปกครอง ครู และชุมชน ซึ่งเป็นพื้นฐานสำคัญในการสร้างพื้นฐานของกระบวนการพัฒนาเด็กปฐมวัยต่อไปในอนาคต

คำสำคัญ: การมีส่วนร่วมของครอบครัวและชุมชน, การพัฒนาเด็กปฐมวัย, ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

Abstract

This study aimed to 1. Study the patterns and roles of family and community participation in the early childhood development process in the child development center. 2. Analyze the impact of family and community participation on the development and learning of early childhood children. 3. Propose guidelines for promoting family and community participation in the early childhood development process through sustainable mechanisms and policies. This research is a qualitative research. The population is parents, teachers, and community personnel. The sample of 10 people was selected by

purposive sampling. The research instruments consisted of in-depth interviews, observations, and focus group interviews. Data collection was conducted in the area of the child development center in Loei Province. Content analysis was conducted, focusing on finding trends related to early childhood development and participation patterns in the community context.

The research results found that 1. The forms and roles of family and community participation are diverse, such as participating in activities in the child development center and the community supporting learning both at home and providing various resources to the child development center through the participation of people in the community, which helps to strengthen the relationship between the child development center, family and community very well. 2. The impact on the development and learning of early childhood children found that such participation resulted in children having better physical, emotional, social and intellectual development, such as developing communication skills, building mental stability and having positive relationships with friends, teachers and people in the community. 3. The approach to promoting family and community participation should focus on creating a collaborative network between the child development center, family and community by organizing activities that promote understanding of the role of parents, training on early childhood development and supporting policies that encourage participation for all involved in the community and at the local level. The findings from this study indicate the importance of participation as an important factor in developing the quality of life of early childhood children. Creating sustainable mechanisms and policies at the community level is therefore necessary and important in promoting long-term cooperation. Furthermore, family and community participation not only has a positive effect on children but also helps to create good and sustainable relationships between families, parents, teachers and communities, which is an important

foundation for building the foundation of the early childhood development process in the future.

Keywords: Family and community participation, Early childhood development, Child development center

บทนำ

การศึกษาปฐมวัย หรือการศึกษาวัยแรกเริ่มนั้นมีบทบาทสำคัญในการวางรากฐานให้กับการพัฒนาทักษะและพฤติกรรมที่เหมาะสมสำหรับเด็กปฐมวัย ซึ่งรวมถึงการพัฒนาด้านการเรียนรู้ ทักษะทางสังคม อารมณ์ และการปรับตัวที่จำเป็นสำหรับการใช้ชีวิตร่วมกับผู้อื่น (Pianta, Barnett, Burchinal, & Thornburg, 2009) การมีส่วนร่วมของครอบครัวและชุมชนถือเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อการเจริญเติบโตและการพัฒนาของเด็กปฐมวัยเป็นอย่างมาก เนื่องจากเด็กได้รับการดูแลและเรียนรู้สิ่งต่าง ๆ จากสิ่งแวดล้อมและบุคคลรอบตัวตั้งแต่วัยแรกเริ่ม ครอบครัวและชุมชนเป็นแหล่งทรัพยากรที่สำคัญและสามารถสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้ออำนวยต่อการพัฒนาการของเด็ก (Bronfenbrenner & Morris, 2006) ในประเทศไทย การสนับสนุนบทบาทของครอบครัวและชุมชนในกระบวนการพัฒนาเด็กปฐมวัยถือเป็นประเด็นที่ได้รับความสนใจจากภาครัฐและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องอย่างกว้างขวาง รัฐบาลไทยได้ริเริ่มนโยบายและโครงการเพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมของครอบครัวและชุมชนในการศึกษาเด็กเล็ก เช่น การจัดตั้งศูนย์พัฒนาเด็กเล็กทั่วประเทศที่มุ่งเน้นการพัฒนาเด็กในวัยนี้และส่งเสริมความร่วมมือระหว่างครอบครัว โรงเรียน และชุมชน (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2564)

สภาพสังคมในปัจจุบันมีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ส่งผลกระทบต่อความมั่นคงของครอบครัว และนำไปสู่ปัญหาของสังคมต่างๆ มากมาย หากครอบครัวไม่เข้มแข็งพอ การปกป้องคุ้มครองสมาชิกในครอบครัวให้รอดพ้นจากภัยรอบด้านจะทำได้ยาก และสภาพปัญหาสังคมก็มีความรุนแรงเพิ่มมากขึ้นสถาบันครอบครัวเป็นสถาบันโครงสร้างพื้นฐานของสังคม ซึ่งเป็นหน่วยที่เล็กที่สุด แต่มีบทบาทสำคัญในการอบรมเลี้ยงดูและหล่อหลอมความ

เป็นมนุษย์ ตลอดจนสร้างค่านิยม เจตคติอุปนิสัยและบุคลิกภาพของบุคคล ดังนั้นการส่งเสริมให้สมาชิกในครอบครัวเห็นความสำคัญของการใช้เวลาร่วมกัน ทักษะการใช้ชีวิต การสื่อสารอย่างสร้างสรรค์ ลดความขัดแย้ง ให้ความรักความอบอุ่น และการปฏิบัติหน้าที่ได้อย่างสมบูรณ์ของสมาชิกในครอบครัว

พ่อแม่มีบทบาทสำคัญมากในการกำหนดเจตคติและพฤติกรรมของลูก เด็กที่มีทักษะชีวิตที่ดีและประสบความสำเร็จมักเป็นเด็กที่พ่อแม่มีความรัก และมีความสัมพันธ์ระหว่างพ่อแม่ ลูก เป็นไปด้วยดี ซึ่งจะส่งผลให้เด็กมีความสุขเป็นมิตรกับผู้คนทั่วไปเป็นสมาชิกที่ดีของครอบครัวและสังคม เด็กเหล่านี้จะมีความคิดสร้างสรรค์ สามารถปรับตัวทั้งด้านอารมณ์และสังคมดีกว่าเด็กที่มาจากครอบครัวที่ไม่ได้รับความอบอุ่นจากพ่อแม่ สอดคล้องกับสำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ (2561) ที่กล่าวว่า ถ้าเด็กได้รับการอบรมเลี้ยงดูด้วยวิธีที่ถูกต้องเหมาะสมเด็กจะเติบโตอย่างมีคุณภาพ และมีพฤติกรรมที่พึงประสงค์ การมีส่วนร่วมของครอบครัวและชุมชนไม่เพียงแต่ช่วยให้เด็กมีสภาพแวดล้อมที่ดีในการเรียนรู้ แต่ยังสร้างความสัมพันธ์ที่ดีและสนับสนุนให้เด็กมีพัฒนาการทางอารมณ์และสังคมที่มั่นคง (Epstein, 2011) งานวิจัยหลายเรื่องได้ชี้ให้เห็นว่าเด็กที่เติบโตในครอบครัวและชุมชนที่มีส่วนร่วมในกระบวนการศึกษาและการพัฒนาตนเอง จะมีพัฒนาการด้านการเรียนรู้และทักษะชีวิตที่ดีกว่าเด็กที่ขาดการสนับสนุน (Foster, 2013; Sheridan, Knoche, Kupzyk, Edwards, & Marvin, 2011)

ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในพื้นที่จังหวัดเลย ถือเป็นแหล่งเรียนรู้ที่สำคัญเป็นศูนย์กลางในการส่งเสริมการพัฒนาเด็กปฐมวัยในชุมชน ซึ่งการมีส่วนร่วมของครอบครัวและชุมชนในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กนี้สามารถเพิ่มประสิทธิภาพการจัดการเรียนการสอนได้อย่างยั่งยืน งานวิจัยนี้มุ่งวิเคราะห์บทบาทของการมีส่วนร่วมในมิติที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมพัฒนาการในเด็กวัยนี้ และเพื่อพัฒนาแนวทางการจัดการที่ยั่งยืนสำหรับการมีส่วนร่วมในระดับท้องถิ่นที่สามารถประยุกต์ใช้ได้ในบริบทที่หลากหลาย

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษารูปแบบและบทบาทของการมีส่วนร่วมของครอบครัวและชุมชนในกระบวนการพัฒนาเด็กปฐมวัยในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก
2. เพื่อวิเคราะห์ผลกระทบของการมีส่วนร่วมของครอบครัวและชุมชนต่อพัฒนาการและการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัย
3. เพื่อเสนอแนวทางในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของครอบครัวและชุมชนในกระบวนการพัฒนาเด็กปฐมวัยผ่านกลไกและนโยบายที่ยั่งยืน

สมมติฐานการวิจัย

การมีส่วนร่วมของครอบครัวและชุมชนในกระบวนการพัฒนาเด็กปฐมวัยในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กจะส่งผลต่อการส่งเสริมพัฒนาการของเด็กปฐมวัยและการมีส่วนร่วมของครอบครัวและชุมชนอย่างมีนัยสำคัญ

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้ใช้รูปแบบการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) มุ่งเน้นการศึกษาลักษณะและผลกระทบของการมีส่วนร่วมของครอบครัวและชุมชนในกระบวนการพัฒนาเด็กปฐมวัย โดยการศึกษาข้อมูลจากมุมมองของผู้ที่เกี่ยวข้อง ผู้ปกครอง ครู และบุคลากรในชุมชน เพื่อให้เข้าใจบริบทและประสบการณ์ในการส่งเสริมการเรียนรู้และพัฒนาการของเด็กปฐมวัย

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร ผู้ปกครอง ครู และบุคลากรในชุมชนที่เกี่ยวข้องกับศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในจังหวัดเลย

กลุ่มตัวอย่าง กลุ่มตัวอย่างในงานวิจัยนี้เลือกจากผู้ปกครอง ครู และบุคลากรในชุมชนที่มีประสบการณ์ในการมีส่วนร่วมในการพัฒนาเด็กปฐมวัยในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กจำนวน 10 คน

วิธีได้มาซึ่งกลุ่มตัวอย่าง กลุ่มตัวอย่างเลือกโดยใช้วิธีการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) โดยเลือกผู้ที่มีประสบการณ์และความรู้เกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของ

ครอบครัวและชุมชนในการพัฒนาเด็กปฐมวัย ทั้งนี้เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ครอบคลุมและลึกซึ้งในการศึกษาความหมายของการมีส่วนร่วม

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลในงานวิจัยนี้

2.1 แบบสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) ใช้สำหรับสัมภาษณ์ผู้ปกครอง ครู และบุคลากรในชุมชน โดยเน้นคำถามที่เกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของครอบครัวและชุมชนในการพัฒนาเด็กปฐมวัย

2.2 แบบสังเกตการณ์ (Observation) ใช้สำหรับสังเกตพฤติกรรมและการมีส่วนร่วมของครอบครัวและชุมชนในการจัดกิจกรรมที่ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

2.3 แบบสัมภาษณ์กลุ่มย่อย (Focus Group Discussion) ใช้สำหรับการสัมภาษณ์แบบกลุ่มย่อยกับผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง เพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงลึกเพิ่มเติมและเข้าใจมุมมองที่หลากหลายในการมีส่วนร่วมของครอบครัวและชุมชน

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บข้อมูล การเก็บข้อมูลดำเนินการผ่านการสัมภาษณ์เชิงลึก การสังเกตการณ์ และการสัมภาษณ์กลุ่มย่อย โดยการสัมภาษณ์ที่บันทึกเป็นข้อความและถอดเสียง

กระบวนการเก็บข้อมูล ในการเก็บข้อมูลจะมีการตั้งคำถามปลายเปิดเพื่อให้กลุ่มตัวอย่างแสดงความคิดเห็นในด้านต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมของครอบครัวและชุมชน โดยข้อมูลที่ได้จะถูกเก็บอย่างรอบคอบ

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลในงานวิจัยนี้ใช้วิธีการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (Content Analysis) ดังนี้

4.1 การถอดความข้อมูลจากการสัมภาษณ์และการสนทนากลุ่มย่อย

4.2 การวิเคราะห์เชิงเนื้อหา

4.3 การสรุปผลและตีความข้อมูล

ผลการวิจัย

ผลการวิจัยพบว่าการมีส่วนร่วมของครอบครัวและชุมชนมีบทบาทสำคัญในกระบวนการพัฒนาเด็กปฐมวัยภายในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในจังหวัดเลย โดยสรุปได้เป็นประเด็นหลักดังนี้

1. บทบาทของครอบครัวในการส่งเสริมพัฒนาการของเด็ก

ครอบครัวมีบทบาทสำคัญในการสนับสนุนการเรียนรู้และพัฒนาการของเด็กโดยเฉพาะด้านพัฒนาการทางอารมณ์ สังคม และการสื่อสารการปลูกฝังและสร้างเสริมทักษะชีวิตด้านการสื่อสาร ประกอบด้วย การรู้หนังสือ ซึ่งพัฒนาการความสามารถทางภาษาและการสื่อสารของเด็กในวัยนี้ เริ่มใช้สัญลักษณ์ภาษาของเด็กพัฒนาไปด้วยดี เรื่องรู้จักคำศัพท์มากขึ้น ทั้งคำนามคำกริยา ทำบุพบทต่างๆ สามารถ สนทนาโต้ตอบ เล่าเรื่องด้วยประโยคได้สนใจนิทานและเรื่องราว เหตุการณ์ต่างๆ รอบตัว ชอบขีดเขียนแม้ว่าจะไม่เป็นตัวหนังสือ ดังนั้น ทักษะการเรียนรู้หนังสือเบื้องต้นควรได้รับสร้างเสริมเป็นอย่างมาก เพราะเป็นพื้นฐานสำคัญในการเรียนรู้ภาษาและการสื่อสารต่อไป ครอบครัว ครู ชุมชน สามารถปลูกฝังและสร้างเสริมทักษะชีวิตด้านการสื่อสารดังต่อไปนี้ เล่านิทานให้ลูกฟัง ชวนลูกสนทนา เล่านิทานฟังนิทานพุดคุยฝึกเขียนอ่าน โดยผู้ปกครองให้การสนับสนุนทั้งในรูปแบบของการให้กำลังใจ การมีปฏิสัมพันธ์ และการจัดสภาพแวดล้อมในบ้านที่เอื้อต่อการเรียนรู้

2. การมีส่วนร่วมของชุมชนในกิจกรรมพัฒนาเด็กปฐมวัย

ชุมชนมีบทบาทสนับสนุนกิจกรรมที่ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กจัดขึ้น เช่น การจัดกิจกรรมเสริมสร้างทักษะการเรียนรู้การมีส่วนร่วมของครอบครัวและชุมชน การสนับสนุนทรัพยากรงบประมาณและสื่อในการส่งเสริมบุคลากรศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในการจัดการเรียนการสอน รวมถึงการจัดงานประเพณีท้องถิ่นในจังหวัดเลย เช่น ประเพณีผีตาโชน ประเพณีแห่ต้นดอกไม้ และประเพณีงานบุญข้าวจี่ กินข้าวแดกงา เว้าจาภาษาเลย ที่เปิดโอกาสให้เด็กได้เรียนรู้และมีประสบการณ์กับชุมชน ซึ่งมีส่วนช่วยเสริมสร้างทักษะการเข้าสังคมและการทำงานร่วมกันของเด็กปฐมวัย

3. การสร้างความสัมพันธ์ระหว่างศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ครอบครัว และชุมชนการมีส่วนร่วมของครอบครัวและชุมชนช่วยสร้างความสัมพันธ์ที่แน่นแฟ้นระหว่างศูนย์พัฒนาเด็กเล็กกับครอบครัวและชุมชน ซึ่งส่งผลให้เกิดการสื่อสารและการทำงานร่วมกันที่มีประสิทธิภาพมากขึ้น มีการแลกเปลี่ยนข้อมูลและแนวทางการพัฒนาเด็กที่สอดคล้องกัน

4. ผลต่อพัฒนาการเด็กในทุกมิติ

การมีส่วนร่วมที่เข้มแข็งของครอบครัวและชุมชนทำให้เด็กมีพัฒนาการที่ครอบคลุมทุกด้าน ไม่ว่าจะเป็นด้านร่างกาย อารมณ์ สังคม และสติปัญญา โดยเด็กที่ได้รับการสนับสนุนจากครอบครัวและชุมชนมีแนวโน้มที่จะมีพัฒนาการด้านทักษะทางสังคม การควบคุมอารมณ์ และการแก้ปัญหาที่ดีขึ้น

อภิปรายผล

การมีส่วนร่วมของครอบครัวและชุมชนมีบทบาทสำคัญในกระบวนการพัฒนาเด็กปฐมวัยในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในจังหวัดเลย

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 พบว่า รูปแบบและบทบาทของการมีส่วนร่วมของครอบครัวและชุมชนในกระบวนการพัฒนาเด็กปฐมวัย มีความสำคัญเกี่ยวข้องกับการสนับสนุนการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัยในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กจัดขึ้นโดยบูรณาการผ่านกิจกรรมดังนี้ การเข้าร่วมประชุมผู้ปกครอง การให้คำแนะนำในการเลี้ยงดูเด็กทั้งที่บ้านและโรงเรียน และสนับสนุนสื่อและอุปกรณ์เพื่อการเรียนรู้ ทำให้ครอบครัวและชุมชนมีความใกล้ชิดกับบริบทชีวิตของเด็ก ทำให้สามารถเข้าใจความต้องการในด้านต่างๆ รวมถึงสนับสนุนการพัฒนาของเด็กได้อย่างเหมาะสม ผลการวิจัยนี้สอดคล้องกับแนวคิด Bronfenbrenner's Ecological Systems Theory ที่ชี้ว่าปัจจัยทางครอบครัวและชุมชนในระบบจุลภาค มีผลโดยตรงต่อการพัฒนาเด็ก และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ Epstein (2011) ที่เน้นบทบาทของครอบครัวและชุมชนในการมีส่วนร่วมในการสนับสนุนการศึกษาและพัฒนาของเด็กปฐมวัยได้เป็นอย่างดี

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 พบว่าการมีส่วนร่วมของครอบครัวและชุมชนส่งผลต่อพัฒนาการและการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัยในหลายมิติ โดยเฉพาะในด้านการพัฒนาทักษะทางสังคม การสื่อสาร และความสามารถทางอารมณ์ เด็กที่ได้รับการสนับสนุนจากครอบครัวและชุมชนจะทำให้เด็กมีความมั่นใจ กล้าแสดงออกและมีความสัมพันธ์ที่ดีต่อเพื่อนและผู้ใหญ่ ทั้งนี้เป็นเพราะการมีส่วนร่วมของครอบครัวและชุมชน ที่ช่วยสร้างสภาพแวดล้อมที่ปลอดภัยและเอื้อต่อการเรียนรู้ให้แก่เด็กปฐมวัย ทำให้เด็กมีโอกาสนเรียนรู้ผ่านการมีปฏิสัมพันธ์อย่างสร้างสรรค์ ผลการวิจัยนี้สอดคล้องกับงานของ Sheridan et al. (2011) ซึ่งพบว่าการมี

ส่วนร่วมของผู้ปกครองในการสนับสนุนการเรียนรู้ช่วยส่งเสริมพัฒนาการด้านภาษาและการรู้หนังสือของเด็ก นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับ กรมนามัย (2557) ที่ระบุว่าความร่วมมือของครอบครัวและชุมชนมีบทบาทสำคัญในการส่งเสริมการพัฒนาร่างกายและจิตใจในทุกมิติ

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 3 พบว่าแนวทางในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของครอบครัวและชุมชนควรมุ่งเน้นการสร้างความรู้ การให้ความรู้เกี่ยวกับบทบาทสำคัญของครอบครัวและชุมชน และการจัดกิจกรรมที่เสริมสร้างความสัมพันธ์และความร่วมมือระหว่างศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ครอบครัว และชุมชน ทั้งนี้เป็นเพราะกลไกและนโยบายที่ยั่งยืนสามารถช่วยสนับสนุนให้เกิดการพัฒนาอย่างต่อเนื่องในระยะยาว ผลการวิจัยนี้สอดคล้องกับแนวคิดของ Epstein (2011) ที่เสนอว่าความร่วมมือของครอบครัวและชุมชนต้องการการสนับสนุนผ่านการพัฒนานโยบายที่ชัดเจน รวมถึงสอดคล้องกับ สำนักงานส่งเสริมการศึกษาเอกชน (2562) ที่ระบุถึงความสำคัญของการสร้างระบบความร่วมมือในระดับท้องถิ่นเพื่อส่งเสริมพัฒนาการของเด็กปฐมวัย

ผลการวิจัยชี้ให้เห็นว่าความร่วมมือของครอบครัวและชุมชนไม่ได้เป็นเพียงการสนับสนุนเสริม แต่ยังเป็นปัจจัยสำคัญที่เชื่อมโยงกับการพัฒนาการของเด็กปฐมวัยในการพัฒนาการศึกษาในระดับต่อไป

ความสำคัญของการมีส่วนร่วมจากครอบครัวและชุมชนในกระบวนการพัฒนาเด็กปฐมวัย ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ Bronfenbrenner (2006) ที่กล่าวถึงทฤษฎีการพัฒนามนุษย์ตามแบบจำลองชีวนิเวศวิทยา (bioecological model) โดยการพัฒนาของเด็กได้รับอิทธิพลจากการปฏิสัมพันธ์ระหว่างปัจเจกบุคคลกับสภาพแวดล้อมใกล้ชิด เช่น ครอบครัวและชุมชน ซึ่งเป็นแหล่งเรียนรู้สำคัญที่ช่วยเสริมสร้างพัฒนาการของเด็ก

นอกจากนี้ การมีส่วนร่วมของครอบครัวและชุมชนที่ส่งเสริมพัฒนาการด้านสังคมและอารมณ์ของเด็กยังสนับสนุนแนวทางของ Epstein (2011) ที่มองว่าครอบครัวและชุมชนมีบทบาทในการสร้างพื้นฐานที่ดีด้านการศึกษา โดยเฉพาะการเรียนรู้เชิงสังคมและทักษะการสื่อสารของเด็ก ผลการศึกษานี้จึงสะท้อนให้เห็นถึงคุณค่าของการมีส่วนร่วมอย่างใกล้ชิดจากผู้ปกครองและชุมชน ซึ่งช่วยส่งเสริมพัฒนาการเด็กได้อย่างรอบด้านในด้านความสัมพันธ์ระหว่างศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ครอบครัว และชุมชนที่ผลการวิจัยนี้พบ เป็นประเด็นสำคัญเนื่องจากช่วยเพิ่มประสิทธิภาพของการจัดการเรียนการสอน และช่วยสร้างสภาพแวดล้อมที่สนับสนุนการเรียนรู้ที่ดี ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Sheridan, Knoche, Kupzyk,

Edwards, และ Marvin (2011) ที่พบว่าความร่วมมือที่เข้มแข็งระหว่างผู้มีส่วนเกี่ยวข้องต่าง ๆ ในกระบวนการพัฒนาเด็กจะส่งผลให้เด็กมีพัฒนาการด้านภาษาและการสื่อสารที่ดีขึ้น และสอดคล้องกับงานวิจัยของธนาพูน วงค์ษา และ ชิติกฤต มาเพ็ชร (2565) ที่ได้มีการพัฒนาหลักสูตรความเป็นพ่อแม่โดยมีวัตถุประสงค์พัฒนาเพิ่มทักษะให้กับครอบครัวชุมชนในการอบรมเลี้ยงดูบุตรหลานโดยนำหลักสูตรพ่อแม่มีอาชีพ มาใช้อบรมผู้ปกครองก่อนเริ่มปีการศึกษาใหม่นอกจากจะเป็นการให้ความรู้ผู้ปกครองแล้วยังเป็นการเตรียมเด็กก่อนที่จะส่งเข้าไปเรียนจะช่วยให้เด็กปรับตัวดีขึ้น และในการอบรมผู้ปกครองเด็กปฐมวัยถ้าจัดให้ครูหรือผู้เลี้ยงดูเด็ก (ผ.ด.ด.) ได้มีโอกาสได้เข้าร่วมอบรมด้วย จะช่วยให้บรรยากาศในการอบรมมีความกระตือรือร้นขึ้นเพราะได้เปิดโอกาสให้ครูและผู้ปกครองได้สร้างสัมพันธภาพที่ดีต่อกันและมีโอกาสได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกันเป็นการสร้างความสัมพันธ์อันดีระหว่างบ้านกับโรงเรียน

สำหรับผลการศึกษาแล้วยังมีความสอดคล้องกับงานวิจัยในประเทศไทยที่กล่าวถึงความสำคัญของการมีส่วนร่วมของครอบครัวและชุมชนในการพัฒนาเด็กปฐมวัยในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ซึ่งช่วยให้เด็กมีพัฒนาการที่ดีขึ้นในทุกด้าน เช่น การศึกษาโดย กรมอนามัย (2557) และวิชัย วงษ์สุวรรณ (2560) ที่ย้ำถึงการสนับสนุนทางสังคมและการสื่อสารที่ช่วยเสริมสร้างความสัมพันธ์และความเข้าใจระหว่างครอบครัว ชุมชน และศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

องค์ความรู้ใหม่

การศึกษานี้ทำให้เกิดองค์ความรู้ที่สำคัญเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของครอบครัวและชุมชนในกระบวนการพัฒนาเด็กปฐมวัย สรุปได้ดังนี้

1. บทบาทสำคัญของการมีส่วนร่วมในกระบวนการพัฒนาเด็กปฐมวัย

พบว่าการมีส่วนร่วมของครอบครัวและชุมชนช่วยเสริมสร้างการพัฒนาเด็กในทุกด้าน โดยเฉพาะทักษะทางสังคม การสื่อสาร และการพัฒนาด้านอารมณ์ ทั้งนี้สอดคล้องกับแนวคิดชีวะนิเวศวิทยาของ Bronfenbrenner (2006) ที่ระบุว่าการพัฒนาของเด็กนั้นมีปฏิสัมพันธ์กับปัจจัยแวดล้อมต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง

2. การสร้างสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ที่เหมาะสมและสนับสนุน

ความสัมพันธ์ที่แน่นแฟ้นระหว่างครอบครัว ชุมชน และศูนย์พัฒนาเด็กเล็กเป็นปัจจัยสำคัญในการสร้างสภาพแวดล้อมที่สนับสนุนการเรียนรู้ของเด็ก ซึ่งงานวิจัยนี้สอดคล้องกับ

แนวทางของ Epstein (2011) ที่ชี้ให้เห็นว่าความร่วมมือที่ดีระหว่างครอบครัวและชุมชนสามารถช่วยสร้างสภาพแวดล้อมที่สนับสนุนการพัฒนาการของเด็กได้เป็นอย่างดี

3. การพัฒนากลไกและนโยบายที่ยั่งยืนในระดับท้องถิ่น

จากผลการศึกษาที่ยังต้องค้ำความรู้อีกเกี่ยวกับความจำเป็นของการพัฒนากลไกและนโยบายที่ยั่งยืนเพื่อสนับสนุนบทบาทของครอบครัวและชุมชนในการพัฒนาเด็กปฐมวัย โดยการมีกลไกที่เหมาะสมจะช่วยส่งเสริมให้เกิดการมีส่วนร่วมอย่างยั่งยืนและต่อเนื่อง ซึ่งจะช่วยให้เด็กได้รับการสนับสนุนอย่างต่อเนื่องและครบถ้วน

4. แนวทางการปฏิบัติที่สามารถนำไปปรับใช้ในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์เชิงลึก การสังเกตการณ์ และการสัมภาษณ์กลุ่มย่อยกับผู้ปกครอง ครู และบุคลากรในชุมชน ช่วยให้เกิดองค์ความรู้เชิงปฏิบัติได้ลงมือปฏิบัติจริง เช่น การอบรมให้ความรู้ผู้ปกครอง และทดลองใช้ ท้ายที่สุดสามารถนำไปใช้ในการสร้างกลยุทธ์เพื่อเพิ่มการมีส่วนร่วมของครอบครัวและชุมชนได้จริง ทั้งนี้ยังสามารถนำไปใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาศูนย์พัฒนาเด็กเล็กอื่น ๆ ได้

5. การส่งเสริมการมีส่วนร่วมผ่านกิจกรรมการเรียนรู้ร่วมกับครอบครัวและชุมชน

การมีกิจกรรมที่ส่งเสริมการเรียนรู้ร่วมกันระหว่างเด็ก ผู้ปกครอง และชุมชนผลบวกต่อการพัฒนาทักษะการสื่อสารและสังคมในเด็ก ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Sheridan et al. (2011) ที่พบว่าการส่งเสริมกิจกรรมร่วมกันกับครอบครัวสามารถพัฒนาทักษะภาษาและการสื่อสารได้ดี การปลูกฝังลักษณะที่ดีในการอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคม เช่น ความมีระเบียบวินัย ความรับผิดชอบ การปรับตัวให้เข้ากับผู้อื่น ความกล้าในการแสดงความคิดเห็น การรู้จักแก้ปัญหาสิ่งต่างๆ เหล่านี้ก็เป็นผลช่วยในการส่งเสริมและพัฒนาเด็กปฐมวัยร่วมกับครอบครัวและชุมชน

องค์ความรู้เหล่านี้สามารถนำไปใช้เป็นพื้นฐานในการพัฒนาศูนย์พัฒนาเด็กเล็กอื่น ๆ ในการเพิ่มการมีส่วนร่วมของครอบครัวและชุมชน ทั้งยังสามารถเป็นแนวทางในการพัฒนานโยบายและกลยุทธ์เพื่อสนับสนุนการพัฒนาเด็กปฐมวัยได้อย่างยั่งยืน

สรุป/ข้อเสนอแนะ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์หลักเพื่อศึกษาและวิเคราะห์การมีส่วนร่วมของครอบครัวและชุมชนในกระบวนการพัฒนาเด็กปฐมวัยภายในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กจังหวัดเลย โดยการศึกษาผ่านการสัมภาษณ์เชิงลึก การสังเกตการณ์ และการสัมภาษณ์กลุ่มย่อยกับผู้ปกครอง ครู และ

บุคลากรในชุมชน การศึกษาได้ดำเนินการตามวัตถุประสงค์หลักสามประการ ดังนี้

1. รูปแบบและบทบาทของการมีส่วนร่วม ผลการศึกษาพบว่าการมีส่วนร่วมของครอบครัวและชุมชนในกระบวนการพัฒนาเด็กปฐมวัยมีหลายรูปแบบ เช่น การร่วมกิจกรรมต่างๆ ของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก การสนับสนุนการเรียนรู้ที่บ้าน และการมีบทบาทในกิจกรรมของทางชุมชนที่จัดขึ้น การมีส่วนร่วมนี้มีบทบาทสำคัญในการสนับสนุนพัฒนาการของเด็กทั้งในด้านทักษะพื้นฐานของเด็กปฐมวัยไม่ว่าจะเป็นด้านสังคม การสื่อสาร และการพัฒนาด้านอารมณ์

2. ผลกระทบของการมีส่วนร่วม ผลการศึกษาพบว่าการมีส่วนร่วมของครอบครัวและชุมชนมีผลกระทบเชิงบวกต่อพัฒนาการและการเรียนรู้ของเด็ก การมีส่วนร่วมช่วยส่งเสริมการพัฒนาทักษะด้านสังคม การสื่อสารทางภาษา และความสามารถในการทำงานร่วมกับผู้อื่นของเด็ก ทำให้เด็กมีทักษะในการปรับตัวและพัฒนาความสามารถในการเรียนรู้ได้ดีขึ้น

3. แนวทางในการส่งเสริมการมีส่วนร่วม การวิจัยเสนอแนวทางในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของครอบครัวและชุมชนผ่านการพัฒนาที่ยั่งยืน เช่น การจัดกิจกรรมฝึกอบรมสำหรับผู้ปกครองและครู การสร้างช่องทางการสื่อสารระหว่างครอบครัวและศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก และการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชนในกิจกรรมต่างๆ เพื่อสร้างความเข้าใจร่วมและการมีส่วนร่วมที่มีประสิทธิภาพ

ข้อเสนอแนะ

1. ควรมีการส่งเสริมการอบรมและฝึกทักษะด้านต่างให้แก่ครอบครัวและชุมชน เช่น จัดการอบรมเพื่อเสริมสร้างความรู้และทักษะในการมีส่วนร่วมของครอบครัวและชุมชนในการพัฒนาเด็กปฐมวัย เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการสนับสนุนการเรียนรู้ของเด็กในทุกๆ ด้าน

2. ควรมีการพัฒนาด้านการสื่อสาร เช่น สร้างช่องทางการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพระหว่างครอบครัว ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก และชุมชน เพื่อให้สามารถร่วมมือและมีส่วนร่วมในการพัฒนาเด็กได้อย่างต่อเนื่อง

3. สนับสนุนจากภาครัฐและท้องถิ่น เช่น มีนโยบายหรือ งบประมาณที่เพียงพอจากภาครัฐและหน่วยงานท้องถิ่นจะช่วยส่งเสริมการมีส่วนร่วมของครอบครัวและชุมชนในกระบวนการพัฒนาเด็กปฐมวัยอย่างยั่งยืน

4. มีการประเมินและติดตามผล มีระบบการประเมินและติดตามผลการมีส่วนร่วม เพื่อปรับปรุงกลยุทธ์ให้เหมาะสมและมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้นในการส่งเสริมการพัฒนาเด็ก



เอกสารอ้างอิง

- กรมอนามัย กระทรวงสาธารณสุข. (2557). คู่มือการพัฒนาเด็กปฐมวัย : แนวทางการมีส่วนร่วมของครอบครัวและชุมชนในการพัฒนาเด็กปฐมวัย. กรุงเทพมหานคร: กรมอนามัย. สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ. (2561). การพัฒนาเด็กปฐมวัยตามมาตรฐานการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน. กรุงเทพมหานคร: กระทรวงศึกษาธิการ.
- ธนาพูน วงศ์ษา อติถิถุศ มาเพ็ชร. (2565).การพัฒนาหลักสูตรการเรียนรู้ความเป็นพ่อแม่มีอาชีพ ต.ยางขึ้นก อ.เชิงใน จ.อุบลราชธานี รายงาน สืบเนื่องจากการประชุมวิชาการระดับชาติ (Proceedings) การประชุมวิชาการระดับชาติ ราชภัฏเลยวิชาการ ครั้งที่ 7 ประจำปี 2564. มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย.
- วิชัย วงษ์สุวรรณ. (2560). แนวทางการเสริมสร้างการมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาเด็กปฐมวัยในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สำนักงานส่งเสริมการศึกษาเอกชน. (2562). บทบาทของครอบครัวและชุมชนในการพัฒนาเด็กปฐมวัย. กรุงเทพมหานคร: กรมการศึกษานอกโรงเรียน.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2564). นโยบายการศึกษาขั้นพื้นฐาน. สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน.
- หทัยทิพย์ ธนานุวัตร. (2561). การมีส่วนร่วมของครอบครัวและชุมชนในการพัฒนาเด็กปฐมวัย: การวิจัยเชิงคุณภาพในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก. วารสารการศึกษา, 12(2), 45-59.
- Bronfenbrenner, U., & Morris, P. A. (2006). The bioecological model of human development. ใน Handbook of child psychology (เล่มที่ 1, หน้า 793-828).
- Epstein, J. L. (2011). School, family, and community partnerships: Preparing educators and improving schools. Westview Press.
- Foster, M. A. (2013). Family involvement and its effect on early childhood literacy. Early Childhood Education Journal, 41(3), 177-185.



- Pianta, R. C., Barnett, W. S., Burchinal, M., & Thornburg, K. R. (2009). The effects of preschool education: What we know, how public policy is or is not aligned with the evidence base, and what we need to know. *Psychological Science in the Public Interest*, 10(2), 49-88.
- Sheridan, S. M., Knoche, L. L., Kupzyk, K. A., Edwards, C. P., & Marvin, C. A. (2011). A randomized trial examining the effects of parent engagement on early language and literacy: The Getting Ready intervention. *Journal of School Psychology*, 49(3), 361-383.